

Verkkopedagogiikan osaamisalueista

Kiviniemi, Kari (2000)
**Johdatus verkko-
 pedagogiikkaan. 162 s.**
**Keskipohtaan
 ammattikorkeakoulun
 julkaisusarja A: Tutki-
 muksia - Forskningsar.**
Kokkola: KP-paino.

Tietoverkoissa tapahtuva ja tietoverkkoja hyväkseen käytävä koulutus on nykyään kiinnostuksen kohteena monissa oppilaitoksissa ja organisaatioissa ja niiden yhteistyöverkostoissa. Chydenius-Instituutin erikoistutkija Kari Kiviniemi on kirjoittanut aiheesta käyttökelpoisen, selkeän ja ajattelemaan laittavan raportin, jonka sivujen voi kuvitella kiertyvän hiirenkorville vuorovaikutuksellisista verkko-opinnoista kiinnostuneiden suunnittelijoiden ja toteuttajien käsissä. Raportti on tehty tilaustyönä AVERKO:lle (Avoin verkostammattikorkeakoulu) ja monia sen verkko-opintoja ja ratkaisuja on käytetty esimerkkeinä ja caseina, mutta varsinainen tarkastelu on kuitenkin yleistä.

Raportin keskeisenä punaisena lankana ja pedagogisena ytimenä korostuu verkko-opintojen(kin) takaa löytyvän koulutuksellinen kokonaisnäkemys. Minkälainen pedagoginen lisäarvo tietoverkon oppimiskäytöllä on erilaisissa tilanteissa - vai onko sitä ollenkaan? Kuinka usein kuuleekaan puhuttavan, että "siirretään" tämä ja tuo

opetus verkkoon! Verkko tuo toki joustavuutta ajallisessa ja paikallisessa riippumattomuudessa suhteessa opetusta järjestävään organisaatioon, mutta poikkeaa kuitenkin toimintakulttuuriltaan niin paljon lähiopetuksesta tai vaikkapa kahdenvälisestä vuorovaikutusta suosivasta perinteisestä etäopetuksesta, että se vaatii oman pedagogisen panostuksensa ja resurssointinsa.

Tietoverkko itsessään ei saa aikaiseksi oppimista, eikä missään tapauksessa tee sen enempää oppimisesta kuin opettamisestakaan parempaa. Kiviniemi painottaa, että opettaja (kuin tietyt muut verkkotoimijat) tuo verkkoon oman pedagogisen käyttöteoriaansa - ei opettajakeskeiseen opetukseen viehtynyt opettaja muuta opetustyyliään oppijakeskeiseksi "hiiren napsautuksella"; eikä yksisuuntainen, monologinen vuorovaikutus muutu automaattisesti verkossa monenkeskiseksi dialogiksi. Ihmiset voivat toimia verkossakin samoja ajattelu- ja toimintamallejaan toteuttaen kuin kasvokkaisissa opetus-oppimistilanteissa. Kiviniemen asenne on rauhallisen toteava, eikä hän peräänkuuluta asenteiden ja käsitysten reflektointia. Itseäni painaa epäily siitä, että verkkoon todellakin siirretään konventionaalinen koulutuskulttuuri näennäisine muutoksineen, jotka johtuvat enemminkin välineen teknisyydestä kuin verkkopedagogisista syistä.

Kiviniemi tarkastelee tasaisen rauhalliseen tyyliinsä keskeisiä verkko-opintojen suunnittelussa ja toteutuksessa esille nousevia tai -nostettavia, käytännöllisiäkin kysymyksiä; niin hyperrakennetta, materiaaleja, verkkotyökaluja (lähinnä ryhmätyöohjelmia), oppimistehtäviä, verkko-oppijaa yksilöllisesti ja yhteisön jäsenenä kuin myös tutorointia, tukea, palautetta ja arviointia. Ehkä Kiviniemen tietyllä tavalla kantaaottamaton tyyli on harkittu tehokeino saada lukijat itse asettamaan asioita kyseenalaiseksi ja pohdinnan alle?

Kiviniemen raportista käy hyvin ilmi se moninainen osaamisalueiden kirjo, johon verkko-opintojen suunnittelussa ja toteutuksessa törmää. Siinä pedagoginen ja tekninen osaaminen lyövät kättä päälle; molempia tarvitaan. Lisäksi tarvitaan osaamista, joka "kääntää" sisällöllisen puolen tekniikan tai ehkä paremminkin verkon rakenteellisten, viestinnällisten ja toiminnollisten ominaispiirteiden "kielelle" - eli ottaa huomioon verkkodidaktiikan ja vuorovaikutuksellisen oppimisprosessin. Käytännössä se tarkoittaa mm. sitä, miten ihmiset toimivat ja miten he kokevat toimintansa erilaisissa (oppimis)tilanteissa kommunikatiivisessa verkossa. Tähän problematiikkaan Kiviniemi ei tarkastelussaan syvemmin tartu, vaikka verkon ominaispiirteiden tuntemus on perusasia myös verkkopedagogisessa mielessä.

Raportissa pohditaan myös verkko-oppijan ominaisuuksia ja häneltä edellytettäviä itseohjautuvaisuuden vaatimuksia. Vallan ja vastuun kysymykset ovat mielenkiintoisia pohdittavia; itse käytän keskustelujen ulkopuolelle jäävistä opiskelijoista nimitystä ”tarkkailijat”, Kiviniemi kuvaavasti (Hilzin termillä?) ”passiivisina lymyilijöinä”. Kummallakin näkökulmalla on puolensa: keskusteluun osallistumaton ei tuo omaa panostaan yhteiseen prosessointiin (passiivista lymyilyä yhteisöllisyyden näkökulmasta), mutta toisaalta saattaa yksilöllisesti olla hyvinkin saamapuolella ja seurata (tarkkailla) todella aktiivisesti kaikkea mitä verkossa tapahtuu. Jos opinnot on suunniteltu vuorovaikutteiseksi ja tavoitteena on yhteisen dialogin kautta oppiminen, ei lymyilijöitä/tarkkailijoita voi kuitenkaan ohittaa olankohautuksella, koska mittään prosessia ei kehity ilman aktiivisia toimijoita.

Interaktiivisen teknologian käyttö ei sinällään johda verkkovuorovaikutuksen syn-

tymiseen. Jos vuorovaikutus nähdään pedagogisesti tärkeänä ja merkityksellisenä, se täytyy ”luoda”, sitä täytyy ruokkia ja sille täytyy antaa mahdollisuus kukoistaa. Kaikessa raadollisuudessaan se siis edellyttää suunnitelmallisuutta. Täytyy pohtia, mikä saa ihmiset sitoutumaan, jotta he ottaisivat verkon ”omakseen” - osallistuisivat aktiivisesti keskusteluihin ja oppisivat monenkeskistä, prosessuaalista verkkodialogia, joka sekään ei synny itsestään - eikä toki välttämättä edes silloin, vaikka se olisi suunniteltukin.

Raportin otsikossa luvataan ”johdatusta” verkkopedagogiikkaan ja tämän tehtävän se mielestäni täyttää hyvin. Verkko-opetusta mieltäville, aloitteleville ja toteuttaville oppilaitoksille ja opettajille raportti antaa hyvän kokonaiskuvan niistä monista osatekijöistä, joita suunnittelussa ja toteutuksessa joutuu pohtimaan. Jos jotain olisi voinut olla toisin, niin olisin kaivannut enemmän pohdintoja itse tietoverkon viestinnällisistä erityispiirteistä ja

”luonteesta”, ja näiden pedagogisista ja didaktisista merkityksistä verkko-oppimis- ja opetus konteksteissa. Verkko-vuorovaikutuksessa on kysymys ihmisten kohtaamisesta ja virtuaalisen yhteisöllisyyden kokemuksen syntyisestä ajan virrassa. Itse näen ja koen sen siis vahvasti luonteeltaan prosessuaalisena - prosessi etenee polveillen ja eri tahtiin eri yksilöillä, vaihdellen myös saman yksilön kohdalla tilanteesta riippuen. Uskon, että suurin haaste verkko-oppimisen ja -opetuksen suhteen onkin luoda mahdollisuuksia prosesseille ja heittäytyä niihin mukaan kuin näiden prosessien taltuttamisessa ”toivotunlaisiksi” tai ennalta määritellyiksi. Pidän kuitenkin Kiviniemen raporttia tällaisenaankin ansiokkaana, koska se antaa selkeästi hahmottuvan kuvan verkko-opintojen suunnittelun ja toteuttamisen pedagogisesta haasteellisuudesta ja laaja-alaisuudesta rohkaisten samalla tarttumaan näihin haasteisiin.

Päivi Mäkinen